

ПРОУЧВАНЕ
НА
ПАЗАРА НА ВАЛУТИ И ДЕРИВАТИ
ОТЧИТАНЕ НА ОБОРОТА

Управление “Емисионно”
Дирекция “Ковчежничество”

Април 2013 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
- II. Обхват:
  - 1. Рискови категории
  - 2. Разбивка по инструменти:
    - 2.1. Валутни транзакции
    - 2.2. Деривати върху лихвени проценти в една валута
  - 3. Дефиниция на оборота
  - 4. База на отчитане
  - 5. Валута на отчитане и конвертиране
  - 6. Закръгляване на данните
  - 7. Срок за изпращане на данните
- III. Контрагенти
- IV. Валутна разбивка:
  - 1. Валутни транзакции
  - 2. Деривати върху лихвени проценти в една валута
  - 3. Специални сметки
- V. Матуритет
- VI. Класификация на деривати, включващи повече от една рискови категории
- VII. Подробна дефиниция на инструментите и класификация:
  - 1. Валутни транзакции
  - 2. Деривати върху лихвени проценти в една валута
- VIII. Първокласни брокери на валутния пазар
- IX. Транзакции на дребно
- X. Метод на изпълнение
- XI. Допълнителна информация
- XII. Попълване и изпращане на отчетната форма

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото проучване се прави за целите на статистиката на пазарите на валути и деривати, която Банката за международни разплащания (БМР) извършва регулярно на всеки три години. С проучването се цели събирането на подробна и международно съпоставима информация за размера и структурата на глобалните финансови пазари.

Проучването е насочено към най-активните участници (банки и небанкови финансови институции) на българския финансов пазар. Информацията се събира и обработва от отдел “Анализи” към дирекция “Ковчезничество” на Българската народна банка (БНБ) при запазване на нейната пълна конфиденциалност. Индивидуални данни не се публикуват и предоставят под каквато и да било форма. Окончателните резултати от настоящото проучване, в което ще вземат участие 53 държави, ще бъдат публикувани на интернет страницата на БНБ и БМР.

Проучването се провежда на два етапа:

- Отчитане на *оборота* от търговия на валути и лихвени деривати на извънборсовия пазар през месец април 2013 г.;
- Отчитане на *позиции* в деривати върху валута, лихвени проценти, акции, стоки, кредити и други деривати на извънборсовия пазар към края на месец юни 2013 г.

За всеки етап на проучването е разработена отделна методология и отчетна форма (формат .xls).

Настоящите указания са разработени за целите на първия етап на проучването и указват реда за отчитане на оборота от търговия на валута и лихвени деривати на извънборсовия пазар през месец април 2013 г. Указанията са разработени в съответствие с *Указанията за отчитане на оборота за целите на тригодишното проучване на централните банки на пазарите на валута и деривати* (“Triennial Central Bank Survey of Foreign Exchange and OTC Derivatives Market Activity: Reporting guidelines for turnover in April 2013”, BIS, September 2012).

За да се осигури последователност и съпоставимост на данните, както и за да се подобри техният анализ, първият етап на проучването през 2013 г. се провежда, като се вземат предвид следните няколко промени:

- Таблиците, които обхващат оборота от търговия на валута бяха обединени¹, за да се избегне предишното разделяне на „традиционни валутни транзакции” (спот, форуърд и суап на валутния пазар) и „извънборсови деривати” (валутен суап и извънборсови опции);

---

¹ Предишните осем таблици „А” сега са обединени в четири таблици. По-специално, таблици А1 и А5 на отчетната форма от проучването през 2010 г. бяха обединени в една таблица А1. Същото беше направено и по отношение на таблици А2 и А6, таблици А3 и А7 и таблици А4 и А8. Двете таблици, които се отнасят за оборота от търговия на лихвени деривати (таблици В1 и В2 на отчетната форма от проучването през 2010 г.) бяха обединени в една таблица В.

- По отношение на валутните трансакции се изисква допълнителна разбивка на данните в категория „други финансови институции“;
- Изисква се допълнителна разбивка по валути с включването на 24 чуждестранни валути (само 8 при предишното проучване през 2010 г.);
- Изисква се информация за сделки, които са извършени от отчетните институции в качеството им на първокласни брокери на валутния пазар (FX prime brokerage);
- Изисква се информация за трансакции на дребно (retail-driven transactions);
- По отношение на форуърдните сделки без доставка се изисква разбивка на данните за шест избрани валутни двойки (валути на развиващите се пазари);
- При определяне на метода на изпълнение се прави ясно разграничение между електронно и гласово сключване на сделки;
- Изисква се допълнителна информация за спот трансакциите, които са извършени в условия на алгоритмична и високочестотна търговия, както и за сделки, при които разплащанията са извършени през централни клирингови къщи.

II. ОБХВАТ

1. Рискови категории

За целите на проучването се събират данни за валутните трансакции и извънборсови деривати, които се класифицират както следва:

- **Валутни трансакции** (табл. А1 до А4, табл. С).
- **Деривати върху лихвени проценти в една валута** (табл. В).

Валутни трансакции. Включват се спот трансакции, форуърдни сделки, суапове на валутния пазар, валутни суапове, валутни опции и други деривати, включващи експозиция към повече от една валути (вж раздел VII. 1.).

Деривати върху лихвени проценти в една валута. Финансови инструменти, при които плащанията се основават на величината на лихвен процент или контракт за лихвен процент (напр. опция върху фючърсен контракт за покупка на американски сконтови книжа) (вж раздел VII. 2.). В тази категория попадат само сделки, при които паричните потоци са обвързани с лихвен процент само в една валута. Следователно, тук се изключват контракти, при които е налице размяна на повече от една валути (напр. кръстосани валутни суапове) или други контракти, при които доминира валутният риск и които следва да се отчитат като валутна трансакция.

2. Разбивка по инструменти

2.1. Валутни транзакции

По отношение на валутните транзакции се прави разбивка на данните както следва:

По инструменти. При отчитането на оборота се изискват данни за следните пет основни типа инструменти: спот транзакции, фоуърдни сделки, суапове на валутния пазар, валутни суапове, извънборсови опции и други продукти (вж раздел VII. 1. за подробна дефиниция на инструментите). По отношение на фоуърдните сделки и суапове на валутния пазар се изисква разбивка на данните по матуритет (вж раздел V). Нов момент в проучването през 2013 г. е предоставянето на информация от отчетните институции за това каква част от „валутните транзакции” за определени валутни двойки представляват „фоуърдни сделки без доставка”.

По контрагенти. Разграничават се три основни категории: отчетни дилъри, други финансови институции и нефинансови институции и клиенти. В допълнение, за проучването през 2013 г. се изисква допълнителна разбивка на данните в категория „други финансови институции” в пет нови подкатегории (вж раздел III).

По валута и валутни двойки. По отношение на валутните транзакции се изисква разбивка на данните за общо 40 валути и 47 валутни двойки, за които са създадени самостоятелни колони в отчетната форма. Транзакциите в други валути се отчитат общо в колона „Други” и „Останали” (вж раздел IV).

Специални търговски отношения. Отчетните институции следва да посочат каква част от отчетения оборот за всеки инструмент и валутна двойка се отнася до: (1) транзакции, които са извършени от тях в качеството им на първокласни брокери на валутния пазар (вж раздел VIII) и (2) транзакции, които са осъществени пряко или косвено от инвеститор на дребно (вж раздел IX). В допълнение, отчетните институции следва да определят каква част от отчетения оборот от търговия с валута се отнася до операции със свързани лица (вж раздел II. 4.).

По метод на изпълнение. Разграничават се четири основни категории: ”по гласово устройство – директно”, “по гласово устройство – с посредник”, “електронно – директно” и “електронно – с посредник”. За последните две категории се прави допълнителна разбивка на данните по отношение на типа електронна търговия (вж раздел X).

2.2. Деривати върху лихвени проценти в една валута

По отношение на лихвените деривати се прави разбивка на данните както следва:

По инструменти. Разграничават се три основни типа: форуърдни сделки с лихвено плащане, суапове и извънборсови опции (вж раздел VII. 2. за подробна дефиниция на инструментите).

По контрагенти. Разграничават се три основни категории: отчетни дилъри, други финансови институции и нефинансови институции и клиенти. Тук не се изисква допълнителна разбивка на данните в категория „други финансови институции“.

По валута и валутни двойки. По отношение на лихвените деривати се изисква разбивка на данните за общо 40 валути, за които са създадени самостоятелни колони в отчетната форма. Транзакциите в други валути се отчитат общо в колона „Други“.

Специални търговски отношения. Отчетните институции следва да определят каква част от отчетения оборот от търговия с лихвени деривати се отнася до операции със свързани лица (вж раздел II. 4.).

3. Дефиниция на оборота

Оборотът е измерител на пазарната активност и дава обща представа за ликвидността на пазара.

Оборотът се дефинира като брутна стойност на всички нови сделки, в които са встъпили отчетните институции през определен период от време и се измерва по номинална или абсолютна стойност на контрактите.

При отчитането на оборота следва да се отчитат данни както за търговията за собствена сметка, така и срещу комисионна на отчетните институции. Във втория случай се имат предвид транзакции, които отчетните институции са извършили в качеството си на посредници или попечители, действащи от свое име, но за сметка на трети лица (клиенти или други институции).

За целите на проучването не се прави разлика между покупка и продажба (напр. оборот при покупка на 5 млн. USD срещу GBP и продажба на 7 млн. USD срещу GBP възлиза брутно на 12 млн. USD). Директните кръстосани валутни транзакции се отчитат като една сделка (напр. ако една банка продаде CHF в размер на 5 млн. USD срещу SEK, оборотът, който следва да се отчете, е 5 млн. USD). Кръстосаните валутни транзакции, които се осъществяват чрез валута-посредник (vehicle currency), се отчитат като две отделни сделки спрямо валутата-посредник (напр. ако една банка продаде CHF в размер на 5 млн. USD срещу EUR и след това използва еврата, за да закупи SEK, следва да се отчете оборот брутно от 10 млн. USD). Брутната стойност на всяка транзакция се отчита еднократно, като нетиращите и компенсиращите се операции следва да се изключат. В тази връзка е необходимо да се напомни, че транзакциите, които са осъществени чрез системата за разплащания CLS (Continuous Linked Settlement) са на нетна основа и не представляват интерес за проучването, тъй като данните, които се събират, са на брутна основа.

Транзакциите с променлива номинална или абсолютна стойност се отчитат на основа номиналната или абсолютна стойност на датата на извършване на транзакцията.

За целите на проучването се събират данни за всички сделки, в които са встъпили отчетните дилъри **през месец април 2013 г.**, независимо дали доставката или сетълментът са извършени в рамките на този месец.

4. База на отчитане

При отчитане на данните за оборота базово е подразделението за продажби (sales desk), където е осъществена транзакцията. Мястото на извършване на транзакцията е водещо, дори ако тя е счетоводно отразена на място, различно от мястото на сключване на сделката (напр. когато е записана в регистъра на централното управление на отчетната институция). Поради това сделките, които са сключени в офиси в чужбина, не се отчитат в страната на регистрация на главното управление (head office), а в страната на подразделението за продажби. Когато транзакцията не е извършена в подразделение за продажби (sales desk), като място на търговия се определя подразделението за търговия (trading desk), където е осъществена съответната транзакция.

В обхвата на проучването попадат и транзакциите между офиси и подразделения на отчетната институция и търговията с клонове на дружеството и негови свързани лица. Тези транзакции се включват в данните за отчитане независимо дали другата страна по сделката е резидент или нерезидент на страната, в която е домицилирана отчетната институция. Данните се отчитат отделно и се включват в частта “от които”/ “търговия със свързани лица”. Сделките, които са извършени в подкрепа на други сделки (back-to-back) и сделките за счетоводни цели и с цел управление на вътрешния риск се изключват от данните за отчитане, независимо дали са осъществени в страната или в чужбина. Сделките, осъществени между отчетни дилъри, които са част от една група (consolidated entity), също следва да се отчитат. Транзакциите с клонове на дружеството и негови дъщерни фирми и със свързани юридически лица следва да се отнесат към категорията “отчетни дилъри” или “други финансови институции” в зависимост от това дали другата страна по сделката е отчетен дилър или не. Сделките между отделни подразделения (inter-desk deal) на един и същ отчетен дилър следва да се отчитат двукратно в категорията “отчетни дилъри”. Тази категория ще бъде автоматично коригирана за двойно отчитане в общата база данни на БМР. Ако е налице търговия със свързано лице в чужбина и това лице е отчетен дилър в страната в чужбина, финансовите институции - отчетни дилъри и в двете страни отчитат сделката еднократно в категорията “отчетни дилъри”/ ”презгранични транзакции”.

Транзакциите с извънборсови деривати, при които разплащанията се извършват през централни клирингови къщи (CCPs), се отчитат преди обновяване на операциите (prenovation basis), т.е. с

истинския изпълнител на сделката (като контрагент). Всички последващи транзакции, които възникват при клиринга (напр. посредством обновяване), не се отчитат допълнително.

Големите финансови групи, които оперират глобално следва да осигурят последователно прилагане на указанията и определенията от всички звена в групата. За големите финансови групи отчетът следва да се предаде на съответната централна банка по място на съответния офис.

5. Валута на отчитане и конвертиране

Данните се отчитат в *милиони щатски долари*. Стойностите в други валути следва да се конвертират в щатски долари, като се използва преобладаващия валутен курс към датата на извършване на транзакцията. За целите на съпоставимостта при конверсията препоръчваме да се използва референтния курс на БНБ за съответната дата. Ако това е невъзможно или практически неосъществимо, може да се използва среден курс за месеца или курс в края на отчетния период.

Когато използваните валутни курсове са различни от тези, преобладаващи в деня на транзакцията, предимство по отношение на курсовете спрямо щатския долар за целите на конверсията, когато се отчитат сделки във валута различна от щатския долар, имат следните валути: EUR, JPY, GBP, CHF, CAD, AUD, SEK, ARS, BGN, BHD, BRL, CLP, CNY, COP, CZK, DKK, HKD, HUF, IDR, ILS, INR, KRW, LTL, LVL, MXN, MYR, NOK, NZD, PEN, PHP, PLN, RON, RUB, SAR, SGD, THB, TRY, TWD и ZAR.

Когато и двете валути - обект на сделката са различни от щатския долар, транзакцията се преизчислява, като само една от валутите се конвертира в щатски долари (препоръчително е валутата, която се закупува).

6. Закръгляване на данните

При отчитане на оборота данните се попълват точно (минимум до шестия десетичен знак), като се избягва закръгляване на стойностите.

7. Срок за изпращане на данните

Крайният срок за изпращане на отчетната форма за оборота е **31 май 2013 г.**

III. КОНТРАГЕНТИ

За всеки финансов инструмент се изисква разбивка по контрагенти съгласно следната класификация: отчетни дилъри, други финансови институции и нефинансови институции и клиенти (вж табл. 1 по-долу).

За всяка категория контрагенти се прави разбивка на местни и презгранични транзакции. Разграничението на местни и презгранични транзакции е според местонахождението на контрагента по сделката, а не според неговата националност. За да се избегне двойно отчитане на транзакциите в изследването, всички отчетни дилъри следва да положат максимални усилия, за да идентифицират транзакциите с други отчетни дилъри (inter-reporter transactions).

Отделно, в проучването през 2013 г. се изисква допълнителната разбивка на данните в категория ”нефинансови институции и клиенти” в пет нови подкатегории (вж табл. 1 по-долу). Тази допълнителна разбивка се прави само за валутните транзакции (табл. A1 до A4). Тя служи за класификация на контрагентите според тяхната основна дейност и/или техните основни мотиви за търговия на валутните пазари. В случай, че някои контрагенти могат да бъдат класифицирани в повече от една подкатегории, отчетните институции и/или централните банки следва да преценят коя от тях е най-подходяща за съответния контрагент. В случай на колебание, водеща е основната дейност на контрагента.

Табл. 1 Дефиниция на контрагентите

Отчетни дилъри ²	Това са всички финансови институции, които участват в проучването. Отчетните дилъри са основно големи търговски и инвестиционни банки и фирми за търговия с ценни книжа, които: (1) участват на междубанковия пазар и/или (2) търгуват активно с големи клиенти като корпорации, правителства и други финансови институции, които не са ”отчетни дилъри” в проучването. С други думи, отчетните дилъри са институции, които търгуват активно с чуждестранна валута и извънборсово търгувани деривати както за собствена, така и за чужда сметка. Отчетни дилъри често са институции, които активно или редовно извършват сделки посредством електронни платформи за търговия като EBS или Reuters.
-----------------------------	--

² Окончателният списък на отчетните дилъри може да намерите на интернет страницата на БМР на следния електронен адрес: http://www.bis.org/statistics/triennialrep/2013survey_lord_turnover.xls (в раздел List of reporting dealers).

	<p>В тази категория се включват още клонове и дъщерни дружества на институции, опериращи на различни места, които нямат подразделение за търговия (trading desk), но имат офиси за продажба (sales desk) на места, където се извършва активно търговия с големи клиенти.</p> <p>За да се избегне двойно отчитане на транзакциите в проучването, всички отчетни дилъри следва да положат максимални усилия, за да идентифицират транзакциите с други отчетни дилъри (interdealer trades).</p>
Други финансови институции:	<p>Финансови институции, които не са включени в списъка на отчетните дилъри.</p> <p>Обикновено това са крайните участници (end users) на пазарите на валута и лихвени деривати. Тук попадат малки търговски банки, инвестиционни банки, къщи за търговия с ценни книжа, взаимни фондове, пенсионни фондове, хедж фондове, фондове на валутния пазар, фондове на паричния пазар, жилищноспестовни дружества (building society), лизингови компании, застрахователни компании, финансови дружества на корпоративни фирми и централни банки.</p> <p>При отчитането на оборота от валутни транзакции (табл. А1 до А4) се изисква допълнителна разбивка на данните в тази категория в следните пет подкатегории:</p>
- банки, които не са отчетни дилъри	Малки или регионални търговски банки, банки с държавно участие, фирми за търговия с ценни книжа или инвестиционни банки, които не участват директно като "отчетни дилъри" в проучването.
- институционални инвеститори	Институционални инвеститори като взаимни фондове, пенсионни фондове, застрахователни и презастрахователни дружества и фондации. Основният им мотив за участие на пазара е търговията с инструменти в чуждестранна валута (напр. с цел хеджиране, инвестиране и управление на риска).
- хедж фондове и фирми за търговия за собствена сметка	(1) Инвестиционни фондове и фондове за управление на капитали, в т.ч. консултанти при търговия със стокови активи (CTAs), за които е характерно следното: следват относително широк набор от инвестиционни стратегии, без ограничения по отношение на коефициентите на ливъридж или заемането на финансов ресурс; регулаторният им режим често се различава от този на "институционалните инвеститори" и обикновено обслужват опитни инвеститори (като състоятелни клиенти и компании); заемат дълги и къси

	<p>позиции в различни класове активи, инструменти и пазари, като често търгуват с деривати със спекулативна цел.</p> <p>(2) Фирми за търговия за собствена сметка (proprietary trading firms), които инвестират, хеджират и спекулират за собствена сметка. В тази категория се включват специализирани фирми за високочестотна търговия (high-frequency trading firms - HFT), които използват алгоритмични стратегии за търговия, характеризиращи се с многократни и честоповтарящи се сделки.</p>
- финансови институции от официалния сектор	Централни банки, суверенни фондове ³ , международни финансови институции от публичния сектор (БМР, МВФ и др.), банки за развитие и агенции.
- други	Всички останали финансови институции (напр. retail-aggregators), които не могат да бъдат класифицирани в никоя от горните подкатегории.
Нефинансови институции и клиенти	Това са основно корпорации и нефинансови правителствени институции. В тази категория влизат също индивидуални инвеститори, които извършват директни транзакции с отчетните институции с инвестиционна цел и посредством онлайн платформи за търговия на дребно или други средства (напр. даване на инструкции за търговия по телефона) (вж раздел IX).

Качествен контрол. Ако отчетните дилъри срещнат затруднения при разбивката на данните в категория ”други финансови институции” (табл. А1 до А4), стойностите могат да се отчетат в частта ”некласифицирани” (”undistributed”). Тук попадат всички транзакции с ”други финансови институции”, които не могат да бъдат класифицирани в никоя от посочените по-горе пет подкатегории.

IV. ВАЛУТНА РАЗБИВКА

1. Валутни транзакции

Отчетните дилъри следва да отчетат всички транзакции в местна валута. В допълнение, всички отчетни дилъри, независимо от тяхното местонахождение, се изисква да отчетат всички транзакции,

включващи 24 чуждестранни валути, които са изброени в табл. 2 по-долу. Списъкът със задължителни валути беше разширен от 8 (валути на страни от Г-8) при предишните проучвания на 24 за настоящото проучване през 2013 г., отчитайки факта, че много други валути вече също са обект на активна офшорна търговия и следва да се отчитат от държавите, участващи в проучването.

Табл. 2 Списък със задължителни валути

AUD	EUR	KRW	SEK
BRL	GBP	MXN	SGD
CAD	HKD	NOK	TRY
CHF	HUF	NZD	TWD
CNY ¹	INR	PLN	USD
DKK	JPY	RUB	ZAR

¹ Тук се включват и офшорни транзакции, обозначаващи най-често със „CNH“.

Отчетните дилъри следва да предоставят информация за *избрани валутни двойки*, както е посочено в табл. 3 по-долу:

Табл. 3 Валутни двойки

	BGN срещу (Табл. А1)	USD срещу (Табл. А2)	EUR срещу (Табл. А3)	JPY срещу (Табл. А3)	Останали¹ срещу (Табл. А3)
Валути на страни от Г-8	AUD, CAD, CHF, EUR, GBP, JPY, SEK, USD	AUD, CAD, CHF, EUR, GBP, JPY, SEK	AUD, CAD, CHF, GBP, JPY, SEK	AUD, CAD	
Валути на страни извън Г-8		BRL, CNY, HKD, INR, KRW, MXN, NOK, NZD, PLN, RUB, SGD, TRY,	CNY, DKK, HUF, NOK, PLN, TRY	BRL, NZD, TRY, ZAR	

³ Вж <http://www.thecityuk.com/assets/Uploads/SWF-2012.pdf> за дефиниция (стр. 2) и примери за най-големи суверенни фондове (стр. 3).

		TWD, ZAR			
Други	Други ²	Други ²	Други ²	Други ²	

¹ Транзакции, които не включват размяна на BGN, USD, EUR или JPY (колона "RESIDUAL").

² Всички останали валути, които не са посочени в самостоятелна колона в таблицата (колона "Other").

В колона "Други" ("Other") на таблици A1, A2 и A3 се отчитат транзакции, които включват размяна на BGN, USD, EUR или JPY срещу друга валута, която не е посочена в самостоятелна колона на съответната таблица.

В колона „Останали“ ("RESIDUAL") на таблица A3 се отчитат транзакции в други валутни двойки, които не са отчетени самостоятелно в таблици A1, A2 и A3 (т.е. не включват размяна на BGN, USD, EUR или JPY).

В таблица A4 се прави допълнителна разбивка на валутите от колона "Други" на таблици A1, A2 и A3 и от колона „Останали“ на таблица A3 (вж табл. 4 по-долу).

Табл. 4 Валутна разбивка на колона "Други" и "Останали"

ARS	CZK	LVL	SAR
AUD	DKK	MXN	SEK
BGN	GBP	MYR	SGD
BHD	HKD	NOK	THB
BRL	HUF	NZD	TRY
CAD	IDR	PEN	TWD
CHF	ILS	PHP	ZAR
CLP	INR	PLN	Други
CNY	KRW	RON	
COP	LTL	RUB	

- Разбивка на данните от колона "Други" на таблици A1, A2 и A3. Тъй като транзакциите включват размяна на BGN, USD, EUR или JPY и вече са били отчетени веднъж, в таблица A4 се отчита само втората валута на сделката, т.е. стойността от колона "Други" се прехвърля в колоната за съответната валута.

- Разбивка на данните от колона "Останали" на таблица А3. Стойностите за всяка валутна двойка, отчетени в колона "Останали" на таблица А3, се прехвърлят в самостоятелни колони на таблица А4.
- В случай че транзакцията не включва никоя от изброените в таблица А4 валути, оборотът от търговия следва да се отчете *двукратно* в колона "други" на таблица А4.

2. Деривати върху лихвени проценти в една валута

Валутната разбивка, която се изисква за оборота от търговия на лихвени деривати (табл. В) е същата като тази за валутните транзакции: ARS, AUD, BGN, BHD, BRL, CAD, CHF, CLP, CNY, COP, CZK, DKK, EUR, GBP, HKD, HUF, IDR, ILS, INR, JPY, KRW, LTL, LVL, MXN, MYR, NOK, NZD, PEN, PHP, PLN, RON, RUB, SAR, SEK, SGD, THB, TRY, TWD, USD, ZAR и други.

3. Специални сметки

Транзакциите, които са извършени по специални сметки (special unit of account), индексирани към инфлацията (като CLF, COU и MXV), се отчитат на база основната валута, в която са осъществени (съответно CLF, COU и MXV).

V. МАТУРИТЕТ

Форуърдните сделки и суапове на валутния пазар следва да се отчитат на база на оригиналния им матуритет при следната матуритетна структура:

- Седем дни или по-малко;
- От седем дни до една година;
- Над една година.

Матуритетът на форуърдната сделка представлява разлика между датата на доставка и датата на сключване на сделката. При суапове на валутния пазар от типа "spot/форуърд" и "форуърд/форуърд" матуритетът се определя от разликата между датата на изпълнение на втората част на транзакцията - дълго рамо на суапа и датата на сключване на контракта.

VI. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ДЕРИВАТИ, ВКЛЮЧВАЩИ ПОВЕЧЕ ОТ ЕДНА РИСКОВИ КАТЕГОРИИ

Индивидуалните транзакции с деривати се класифицират в два рискови класа: *във валута и лихвени проценти в една валута*. На практика обаче индивидуалните транзакции с деривати могат да бъдат отнесени към повече от една рискови категории. В този случай, транзакциите, които са комбинация от експозиции, следва да се отчитат отделно по индивидуални компоненти, както е обяснено в раздел VII по-долу. Транзакциите, които не могат лесно да бъдат разделени на отделни рискови компоненти, следва да се отчитат само в една рискова категория. Алокацията на продуктите с множествена експозиция се определя на база на рисковия компонент, който е най-значим. За практически цели дериватите с множествена експозиция се алокират както следва:

Валутни транзакции. Деривати с експозиция към повече от една валути, независимо дали инструментът е базиран върху валута или лихвени проценти.

Деривати върху лихвени проценти в една валута. Деривати с експозиция към лихвени проценти само в една валута. Тази категория включва всички деривати върху фиксирани и/или плаващи лихвени проценти в една валута, включително форуърди, суапове и опции.

VII. ПОДРОБНА ДЕФИНИЦИЯ НА ИНСТРУМЕНТИТЕ И КЛАСИФИКАЦИЯ

За целите на проучването се събират данни за следните видове инструменти:

- Валутни транзакции (Табл. А1 до А4);
- Деривати върху лихвени проценти в една валута (Табл. В).

Табл. 5 Валутни транзакции

Спот транзакции (spot transactions)	Споразумение между контрагенти на валутните пазари, при което размяната на валутните ефекти (обекти на договора) следва да се извърши незабавно и по курс, съгласуван на датата на сключване на договора. Незабавна е размяната до втория работен ден след сделката. Спот транзакциите, които са извършени в рамките на суапов контракт не се третират и отчитат като спот транзакция. Те следва да се третират като суапов контракт, дори когато задължението за сетълмент е в рамките на два работни дни. Например овърнайт-суапове (overnight swaps), спот следващ ден суапове (spot next swaps) и други транзакции от типа “утре/следващ ден” (tomorrow/next day) се изключват от спот транзакциите.
Форуърдна сделка (outright forward)	При форуърдната сделка се договаря бъдещ (форуърден) курс в момента на сключване на контракта за покупка или продажба на чуждестранна

	<p>валута, но реалното прехвърляне на собствеността се извършва на определена бъдеща дата (извън датите, приети за спот транзакциите). Тук се включват форуърдни валутни сделки (forward foreign exchange agreement - FXA), форуърд без доставка (non-deliverable forwards) и други договори за разлики (forward contract for differences).</p> <p>По отношение на форуърдните сделки без доставка⁴, в статията ”от които форуърдни сделки без доставка” на таблица А2 се изисква разбивка на данните за следните шест валутни двойки: USD/CNY, USD/INR, USD/KRW, USD/BRL, USD/RUB И USD/TWD. За всички останали валутни двойки се събира само обобщена информация.</p>
Суап на валутния пазар (foreign exchange swap)	<p>Споразумение, което съчетава действителна размяна на две валути (стойност на главниците) на определена дата по курс, договорен на датата на сключване на контракта (късо рамо) и обратна сделка (дълго рамо) на определена бъдеща дата (след датата на първоначалната транзакция) с размяна на същите валути по предварително договорен курс (различен от курса на късото рамо). Тук се включват суапове “spot/форуърд” и “форуърд/форуърд”. Всеки суап се отчита еднократно, като база на отчитане е дългото рамо на сделката (форуърд). Спот рамото на суапа не се отчита изобщо (нито като спот транзакция, нито като суап). Краткосрочните суапови контракти от типа “утре/следващ ден” (tomorrow/next day) също се отчитат в тази категория.</p>
Валутен суап (currency swap)	<p>Споразумение между контрагенти на валутните пазари, което се изразява в размяната на лихвени плащания в различни валути за договорен период от време и/или размяна на главници в различни валути по предварително договорен валутен курс на датата на падежа.</p>
Извънборсови опции (OTC options)	<p>Споразумение между контрагенти на валутните пазари, което се изразява в правото за покупка или продажба на определена валута срещу друга валута по даден курс през определен период от време. Тук се включват също екзотични валутни опции (напр. опции върху среден курс и бариерни опции).</p> <p>Извънборсовите опции включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Валутна суап-опция</i> (currency swaption) Опция на извънборсовия

⁴ При форуърдните сделки без доставка не се извършва физическа доставка на валутите, които са обект на договора, на датата на падежа. Разплащанията се извършват чрез кеш сетълмент (много често в щатски долари или в друга предварително определена валута). На датата на падежа се заплаща само разликата между договорения форуърден курс и преобладаващия спот курс и предварително договорена сума.

	<p>пазар за влизане във валутен суап. Тези транзакции се отчитат като опция.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Валутен варант</i> (currency warrant). Дългосрочна (над 1 г.) валутна опция на извънборсовия пазар. Тези транзакции се отчитат като опции.
Други продукти	Деривати, при които декомпозицията на стандартни инструменти като форуърд, суап и опции е непрактично или невъзможно. Пример за “други” деривати са суапове с главница в една валута и фиксирано или плаващо лихвено плащане, базирано на лихвени проценти в други валути (differential swaps).

Нестандартните финансови инструменти (non-plain vanilla instruments) принципно се разделят на техните съставни компоненти и се отчитат на части като отделни стандартни деривати. Тези валутни деривати, при които използването на стандартни финансови инструменти като форуърд, суап или опции е непрактично или невъзможно, следва да се класифицират *най-напред* като опции (напр. валутни деривати с вградена опция). Всички останали валутни деривати се отчитат като суапове или форуърди.

Табл. 6 Деривати върху лихвени проценти в една валута

Форуърдна сделка с лихвено плащане (forward rate agreement - FRA)	Форуърд върху лихвени проценти, при който на датата на сключване на сделката се договаря размер на лихвен процент, по който след определена бъдеща дата ще се извърши или получи дадено плащане.
Суап върху лихвени проценти (interest rate swap)	Споразумение за размяна на периодични плащания, които се основават на величината на лихвен процент в една валута. Плащанията могат да бъдат фиксиран за плаващ (fixed for floating) или плаващ за плаващ процент (floating for floating), базирани на различни индекси. Тук се включват и суапове, чиято главница се амортизира по фиксирана схема, която е независима от лихвените проценти.
Извънборсови опции (OTC options)	Опция на извънборсовия пазар, която дава правото да се получи или заплати специфичен лихвен процент, приложим към предварително посочена главница за определен период от време. Извънборсовите опции включват:

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Лихвен кап</i> (interest rate cap). Опция на извънборсовия пазар, която се изразява в заплащане на разликата между плаващия лихвен процент и определена горна граница (cap rate). • <i>Лихвен флор</i> (interest rate floor). Опция на извънборсовия пазар, която се изразява в заплащане на разликата между определена долна граница (floor rate) и плаващия лихвен процент. • <i>Лихвен колар</i> (interest rate collar). Комбинация от лихвен кап и лихвен флор. • <i>Лихвен коридор</i> (interest rate corridor). 1) Комбинация от две кап опции: първата, купена от заемателя при дадена цена на упражняване и втората, продадена от заемателя при по-висока цена на упражняване, за да се компенсира част от премията на първата кап опция. 2) Суап колар, съставен от две суап-опции – структурата и интервала на участието се определят от цените на упражняване и типа на суап-опциите. 3) Дигитална нок-аут опция с две бариери, рамкиращи текущото ниво на дългосрочен лихвен процент. • <i>Лихвена суап-опция</i> (interest rate swaption). Опция на извънборсовия пазар за влизане в лихвен суап, закупувайки правото да се плати или получи определен фиксиран процент. • <i>Лихвен вариант</i> (interest rate warrant). Дългосрочна (над 1 г.) лихвена опция.
Други продукти	<p>Деривати, при които декомпозицията на стандартни инструменти като форуърд, суап и опции е непрактично или невъзможно. Пример за “други” деривати са инструменти, базирани на коефициенти на ливърдж и/или чиято главница варира като функция на лихвени проценти (напр. суап, базиран на LIBOR² или процент на амортизация).</p>

Нестандартните финансови инструменти (non-plain vanilla instruments) се разделят и отчитат на части като отделни стандартни деривати (plain vanilla instruments). Тези лихвени деривати, при които използването на стандартни финансови инструменти като форуърд, суап или опции е непрактично или невъзможно, следва да се класифицират най-напред като опции (напр. лихвени деривати с вградена опция). Всички останали лихвени деривати се отчитат като суапове или форуърди.

VIII. ПЪРВОКЛАСНИ БРОКЕРИ НА ВАЛУТНИЯ ПАЗАР

Първокласни брокери са институции (обикновено големи банки и банки с висок кредитен рейтинг), които съдействат за изпълнение на сделки за техни клиенти (често институционални фондове, хедж фондове и други фирми за търговия за собствена сметка). Първокласните брокери дават възможност на клиентите си да извършват от тяхно име сделки в рамките на определени кредитни ограничения с предварително определена група от банки-трети лица. Това може също да осигури достъп на клиентите до електронни платформи за търговия, достъпни обикновено само за големи дилъри. По принцип, в отношенията с първокласния валутен брокер, сделката на клиента се „преотстъпва” на първокласния брокер, който действа между третата страна-банка и клиента и по този начин се явява контрагент по двете рамена на сделката.

От отчетните институции, които *са действали като първокласни брокери на валутния пазар*, се изисква да отчетат тези сделки по следните два начина:

- По обикновения начин, при който двете рамена на сделката се разглеждат като две отделни сделки, разделяйки ги по инструменти, валутни двойки и контрагенти;
- В частта ”от които първокласни брокери” (табл. А1 до А4) под общата сума за всеки инструмент и валутна двойка (включват се и двете рамена на сделката).

Сделките, които *не са извършени в качеството на първокласен брокер*, следва да се отчетат само по обикновения начин. Това също означава, че отчетните институции, които не са действали като първокласни брокери, следва да отчетат сделките си по обикновения начин и никога в частта ”от които първокласни брокери”.

IX. ТРАНЗАКЦИИ НА ДРЕБНО

Инвеститори на дребно са частни лица, които извършват валутни транзакции за собствена сметка (не за сметка на други институции) със спекулативна цел, ливъридж и кеш сетълмент. Отчетните институции следва да отчетат транзакциите на дребно в частта „от които на дребно” (табл. А1 до А4) под общата сума за всеки инструмент и валутни двойки.

Транзакциите на дребно се дефинират като транзакции, извършени от отчетните институции: (1) с финансови институции на едро, които обслужват инвеститори на дребно (т.е. електронни платформи за търговия на дребно и брокерски фирми на дребно), и (2) директни транзакции с други инвеститори

(non-wholesale investors), (напр. частни лица), осъществени онлайн или чрез други средства (напр. по телефона)⁵.

Качествен контрол. Отчетните институции следва да оценят (вж раздел XI) какъв е относителния дял на: (1) транзакциите с инвеститори на едро, (2) онлайн транзакциите с други инвеститори и (3) транзакциите по телефона с други инвеститори.

X. МЕТОД НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Отчетните дилъри предоставят информация за метода на изпълнение (execution method), който се използва за установяване на оборота от валутни транзакции. Методът на изпълнение (Табл. С) се прилага отделно за валутните сделки: спот, форуърд, суап и опции.

Табл. 7 Метод на изпълнение

Категория	Дефиниция
По гласово устройство - директно	Сделката се извършва по телефона и не се опосредства от трети лица.
По гласово устройство – с посредник	Сделката се извършва по телефона и се опосредства от трети лица (напр. гласов валутен брокер).
Електронно - директно: <i>от които:</i> - Едносранни банкови системи за търговия - Други	Сделката се извършва чрез електронно средство и не се опосредства от трети лица. Електронни банкови системи за търговия (като Autobahn, BARX, Velocity, FX Trader Plus и др.). Други средства за директна електронна търговия като Reuters Conversational Dealing, Bloomberg и др.
Електронно – с посредник:	Сделката се извършва чрез електронно средство и се опосредства чрез електронна платформа на трети лица (напр. чрез система за събиране и извършване на насрещни сделки).

⁵ В тази група (non-wholesale investors) се включват предимно транзакции с „нефинансови институции и клиенти” (вж раздел III). Тук се изключват спот транзакции на дребно на клонове (с доставка „днес”), трансфери на средства в различни валути, електронни транзакции чрез АТМ-устройство и кредитни карти и сделки с цел запазване на стойността (stored value transactions), които са извършени в чуждестранна валута. Тук също се изключват транзакции, извършени от инвеститори на дребно като част от търговска операция, дори тя да е деноминирана в чуждестранна валута.

<p><i>от които:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Reuters Matching/ EBS - Други мрежи за електронна комуникация - Други 	<p>Основни платформи за електронна търговия, които исторически са се възприели на междубанковия пазар.</p> <p>Дилингови системи, съвместно разработени и поддържани от няколко банки като Currenex, Fxall, Hotspot, Bloomberg Tradebook и т.н.</p> <p>Други електронни средства, които не са включени в горните две подкатегории. При значителни отчетени стойности, се изисква отчетните институции да дадат обяснение.</p>
---	--

Сделките, извършени гласово (по телефона), се отчитат в категория ”по гласово устройство”, независимо от това как впоследствие се извършва тяхното насрещно посрещане (matching).

Качествен контрол. Ако отчетните институции срещнат затруднения при класифицирането на някои транзакции според метода на изпълнение (Табл. С), стойностите могат да се отчетат в частта ”некласифицирани” (“undistributed”). Тук попадат всички транзакции (по инструменти и валутни двойки), които не могат да бъдат класифицирани в никоя от посочените по-горе категории и подкатегории.

XI. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Отчетните дилъри следват да предоставят допълнителна информация (табл. Info) по отношение на следното:

Табл. 8 Допълнителна информация

<p>3. Активност на търговията</p>	<p>На база на опита от предходни години, всяка отчетна институция предоставя информация за това дали оборотът на търговия (само валутни транзакции – табл. А1 до А4) през месец април 2013 г. е бил на, под или над нормалното равнище и дали оборотът през предходните шест месеца е бил стабилен, нарастващ или намаляващ.</p>
<p>4. Данни за форуърдни контракти за разлики</p>	<p>Отчетните дилъри предоставят информация за форуърдни контракти за разлики, при които на датата на падежа се заплаща само разликата между договорения форуърден курс и преобладаващия спот курс. Пример за такива сделки са форуърдите без доставка (non-deliverable</p>

	<p>forwards) и други форуърдни контракти за разлики (forward contracts for differences).</p> <p>Отчитането на форуърдните контракти за разлики се извършва при следната валутна структура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Валутни на страни от Г-10.</i> Форуърдни контракти, които включват валути на страни от Г-10 (USD, EUR, JPY, GBP, CHF, CAD или SEK) и в двете страни на транзакцията. - <i>Валутни на страни извън Г-10.</i> Форуърдни контракти, които не включват валути на страни от Г-10 само в едната или и в двете страни на транзакцията. В тази категория се изисква допълнителна разбивка по региони както следва: Африка и Средния Изток, Азия и Тихия океан, Европа, Латинска Америка и Карибите. Абсолютната стойност на транзакциите, включващи валути от различни региони извън Г-10, се разделя и отчита в съответните колони на отчетната форма.
<p>6. Информация за транзакции на дребно</p>	<p>Отчетните дилъри предоставят информация за това какъв е относителния дял на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Транзакции с инвеститори на едро (“wholesale” counterparties); 2) Онлайн транзакции с други инвеститори (“non-wholesale” investors); 3) Транзакции по телефона с други инвеститори (“non-wholesale” investors).
<p>7. Обхват на алгоритмична и високочестотна търговия</p>	<p>Тук се изисква допълнителна информация само от отчетни институции, които са извършили сделки в качеството си на първокласни брокери на валутния пазар (FX prime brokerage).</p> <p><i>Алгоритмичната търговия</i> (algorithmic trading) се определя като търговия, при която се използват компютърни алгоритми за вземане на решения и изпълнение на сделки с малка или без намеса на човека.</p> <p><i>Високочестотната търговия</i> (high frequency trading), която е подчинена на алгоритмичната търговия, се определя със следните две характеристики: (1) използване на компютърни алгоритми за вземане на решения и изпълнение на сделки с малка или без намеса на човека; и (2) висока скорост на изпълнение и обикновено много кратък период на поемане на риск. Високочестотната търговия се характеризира още със следното: висок брой сделки на ден, сравнително малък среден размер на сделките и разполагане на сървърите за търговия и</p>

	<p>изпълнение на сделките в три основни глобални райони, в близост до сървърите на основните платформи за електронна търговия на валутния пазар.</p> <p>Обхватът на отчитане на алгоритмичната и високочестотна търговия се ограничава до спот транзакции и сделки с „други финансови институции - хедж фондове и фирми за търговия за собствена сметка”, при които основният метод за изпълнение на сделките е алгоритмичната или високочестотна търговия.</p> <p>Отчетните институции следва да отговорят на следните въпроси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) По отношение на спот транзакциите с „други финансови институции - хедж фондове и фирми за търговия за собствена сметка”, какъв е относителният дял на транзакциите, извършени от фирми за алгоритмична и високочестотна търговия; 2) По отношение на спот транзакциите с „други финансови институции - хедж фондове и фирми за търговия за собствена сметка”, кои са 5-те най-често търгувани валутни двойки.
<p>8. Информация за транзакции, извършени с централен клиринг</p>	<p>Отчетните институции следва да оценят каква част от отчетения оборот в следните извънборсови деривати са извършени през централни клирингови къщи (CCPs) след изпълнението им (в млн. щ.д.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Валутни транзакции: <ul style="list-style-type: none"> - форуърдни сделки <ul style="list-style-type: none"> *от които форуърди без доставка - суапове на валутния пазар - валутни суапи - извънборсови опции - други продукти - общо (всички валутни транзакции) 2) Деривати върху лихвени проценти в една валута: <ul style="list-style-type: none"> - форуърдни сделки с лихвено плащане - суапове

	<ul style="list-style-type: none"> - извънборсови опции - други продукти - общо (всички деривати върху лихвени проценти в една валута)
--	---

XII. ПОПЪЛВАНЕ И ИЗПРАЩАНЕ НА ОТЧЕТНАТА ФОРМА

Попълването на отчетната форма за оборота се извършва съгласно указанията на БМР и този превод. В случай на противоречия между съдържанието на указанията на БМР и този превод, водещ е текстът на БМР на английски език.

Формата се попълва и изпраща в БНБ без да се нарушава нейната структура. Част от информацията е посочена в самата форма с бележки под таблиците.

Формата следва да се изпрати по електронен път на e-mail: Nikolaeva.N@bnbank.org и Marinova.D@bnbank.org в срок до **31 май 2013 г.**

При възникване на въпроси, свързани с попълването на формата, можете да се обръщате към Надя Николаева, старши експерт в отдел "Анализи" по електронната поща: Nikolaeva.N@bnbank.org или на тел. (02) 9145 763, към Диана Маринова, старши експерт в същия отдел по електронната поща: Marinova.D@bnbank.org или на тел. (02) 9145 727, и към Цветомир Пенев, началник на отдел „Анализи“ по електронната поща: Penev.Tz@bnbank.org или на тел. (02) 9145 726.